

Hevér Enikő – Muhoray Árpád

A RENDŐRSÉG BŰNÜGYI SZAKTERÜLETÉNEK EGYÜTTMŰKÖDÉSE A KATASZTRÓFAVÉDELEMSEL A CIVILIZÁCIÓS KATASZTRÓFÁK SORÁN

Rezümé:

A tanulmány bemutatja a rendőrség szervezetén belül végzett bűnügyi munka összekapcsolódását a katasztrófavédelmi feladatokkal. Az elemzés a civilizációs katasztrófák általános vizsgálatára terjed ki, hiszen ezek azok az események, melyek valamely jogellenes cselekménnyel, akár bűncselekményekkel összefüggésbe hozhatók. A cikk ismerteti a bűnügyi szakterület tartalmát, általános jellemzőit, a részterületek egymáshoz való kapcsolódását, illetve analógiát bizonyít a bűnügyi szakterület, valamint a katasztrófavédelmi szakterületek közbiztonság érdekében végzett feladataiban, majd megfogalmazza a két szervezet közötti nélkülözhetetlen együttműködés gyakorlati alapjait.

Kulcsszavak:

Bűnügyi szakterület; civilizációs katasztrófa; katasztrófavédelem; közbiztonság.

Hevér, Enikő – Muhoray, Árpád

COOPERATION BETWEEN THE CRIMINAL EXPERTS OF POLICE AND DISASTER MANAGEMENT IN CASE OF CIVILIZATION DISASTERS

Abstract:

The study introduces how criminal work linked with disaster management tasks in the set-up of the Police. The study provides a general analysis of disasters in modern civilizations since these events can be linked to unlawful and criminal activities.

The article describes the objectives of this special area with its characteristics and connections between different sub-areas; demonstrating an analogy between criminal and disaster prevention sub-areas in relation to public safety. As a conclusion, the author calls for the inevitable cooperation between the two areas and describes the baselines of such cooperation.

Keywords:

Criminal area; civilization disasters; disaster management; public safety.

Hazánkban a katasztrófavédelem a jogelőd szervezetek, a polgári védelem hivatásos szervezete és az állami tűzoltóság 2000. január 1-jei integrációjával jött létre.

A lakosság védelmével való foglalkozás, a lakosság oltalmazásának szükséglete az I. világháború katonai műveleteinek a hátország pusztítását is lehetővé tevő kiszélesítése miatt nyert létjogosultságot. Az I. világháborút követően Európa szinte minden államában létrehozták a polgári védelem elődjét: a légoltalmi szervezeteket. Ennek elsődleges oka a közelgő háború keltette fenyegetettség, rendeltetése pedig a bombázások által okozott károk megelőzése, az emberi élet, az anyagi javak megóvása volt.

A hazánkban 1937-ben megalakult Légoltalmi Liga feladatai közé tartozott az óvóhelyek létesítése, egyéni védőeszközök, műszaki és tűzoltó berendezések beszerzése és a lakosság felkészítése, mentése. A II. világháború ideje alatt a légoltalom, a létesített óvóhelyek emberek tízezreinek életét mentették meg.

A II. világháború után, a hidegháború kezdetén a légoltalom, majd polgári védelem elsődleges feladata a nukleáris fegyverek elleni védekezés, egy atomcsapás következményeire való felkészülés szervezése lett. Mindezek mellett a polgári védelem szervezeteit – az ott dolgozók létszáma és szaktudása alapján – bevonták a természeti katasztrófák elleni védekezésbe (I. 1970-es nagy tiszai árvíz), azok bekövetkezése esetén a lakosság mentésébe, a helyreállítási feladatok végrehajtásába.

1990-ben a polgári védelem a Honvédelmi Minisztériumtól a Belügyminisztérium alárendeltségébe került. Valós helyét és szerepét a *polgári védelemről* szóló 1996. évi XXXVII. törvény adta meg. A hivatásos szervezet 2000. január elsejétől a katasztrófavédelem egységes rendszerébe integrálódott.

A polgári védelem ma az egységes katasztrófavédelem egyik fontos ágazata. Annak feladatai – a tűzoltó és iparbiztonsági szakterületek mellett – a *katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról* szóló 2011. évi CXXVIII. törvény alapján kibővültek, megfelelnek a jelen kor követelményeinek.

A történelem során, a kor változásaihoz igazodva a biztonság igényei is változtak, ezért a természeti és civilizációs katasztrófák, veszélyhelyzetek elleni tudatos és jogszerű tenni akarás, az állami szerepvállalás is változásokon ment keresztül. A változásokhoz alkalmazkodnunk kell és be kell látni, hogy mára hazánkban a katasztrófák és veszélyhelyzetek számának növekedése miatt – legyenek azok természeti vagy civilizációs eredetűek – egyre növekszik a katasztrófák elleni védekezés jelentősége. A katasztrófavédelem alapvető rendeltetése az igényeknek megfelelően a lakosság élet- és vagyonbiztonságának, a nemzetgazdaság és a kritikus infrastruktúra elemek biztonságos működésének garantálása.

A katasztrófavédelem a közbiztonság szerves részévé vált,¹ hiszen a rendőrség mellett a katasztrófavédelmet is rendvédelmi szervek közé soroljuk. A közbiztonság és a közrend védelme alapvetően a rendőrség feladata. Az említett két szervezet hierarchikus kapcsolatban nem áll egymással. Alaprendeltetésük összefonódása révén, az egyes helyzeteket illetően az adott esemény szabja meg a gyakorlatban a szervezetek vezető szerepét.

Véleményünk szerint például árvízi védekezés során alapesetben a közbiztonság fenntartása, vagy személyek életének megóvása érdekében tett intézkedések irányítója a katasztrófavédelmi vezető. Ha azonban az esemény során olyan körülmény lép fel (például közveszély színhelyén elkövetett lopás), mely által bűncselekmény valósulhat meg, akkor az irányítást a bűnügyi helyszínen a rendőri vezető veheti át. A két szervezet együttes tevékenysége során tehát a lakosság biztonságérzete és a veszélyhelyzetek megelőzése kiemelten fontos feladat. Ennek érdekében szükség van jól működő, egységes és a gyakorlatban is jól hasznosítható összefogásra, együttműködésre.

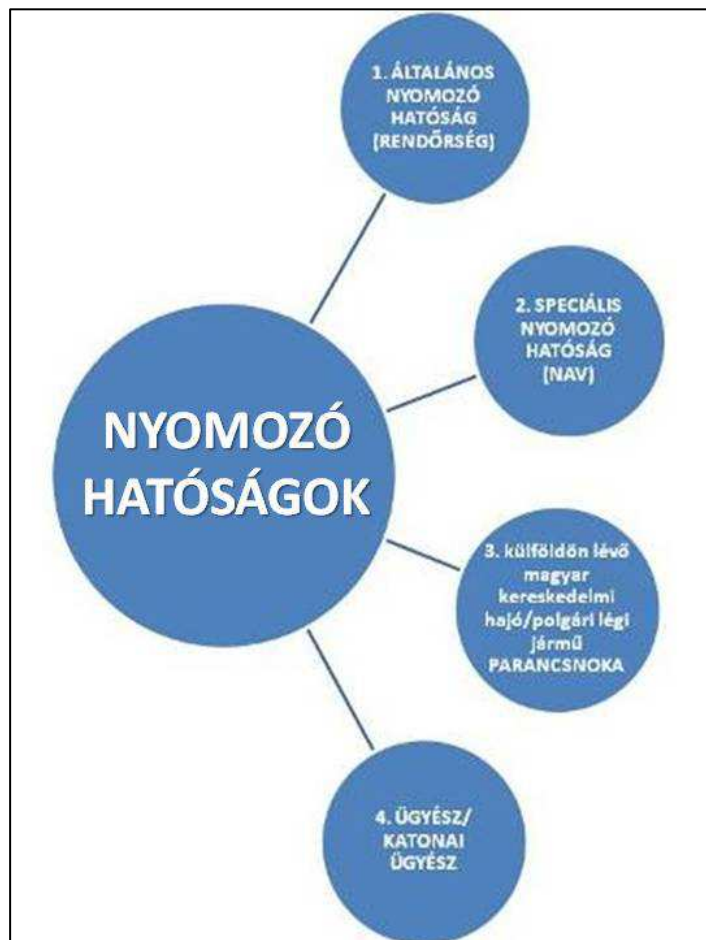
Tanulmányunkban erre a fentebb írt témára kívánunk betekintést engedni: be szeretnénk mutatni a rendőrség szervezetén belüli bűnügyi szakterület főbb jellemzőit, sajátosságait, részterületeinek összefüggéseit, majd azon túlmenően ez utóbbiak közötti kölcsönhatásokat. Joggal merül fel a kérdés, miért a bűnügyi szakterület és a katasztrófavédelem összefonódását mutatjuk be, hiszen ezt megtehetnénk a többi rendőri szakággal is. A válasz egyszerűen abban rejlik, hogy a rendőrség szakterületei közül lényegében a bűnügyi terület az, ahol a többi szakág is

¹ Muhoray Árpád: A katasztrófavédelem aktuális feladatai. Hadtudomány, 2012. évi elektronikus lapszám, 3–4. o.

„megveti” a lábát. Érvényesülnek benne a közrendvédelem (előállítás, elfogás, kísérés, helyszínbiztosítás stb.), a közlekedésrendészet (közlekedési bűncselekmények), a határrendészet (a határterületen elkövetett vagy azon átnyúló bűncselekmények tekintetében), és az igazgatásrendészet (mint például az engedély-kiadások nyilvántartása) szakterületek.

A jelen cikk tartalma és az abban írt szervezetek közötti együttműködés csupán a katasztrófaveszély esetére terjed ki, hiszen veszélyhelyzet esetén végrehajtandó feladatok téra igen széles és önmagukban is tágíthatók. Érintjük még a civilizációs katasztrófák specifikumát, valamint a rendőrség és a katasztrófavédelem közös, egymásra ható tevékenységeit, a szakterületek közötti analógiákat.

A bűnügyi szakterület feladata és tevékenységének katasztrófavédelmi összefüggései

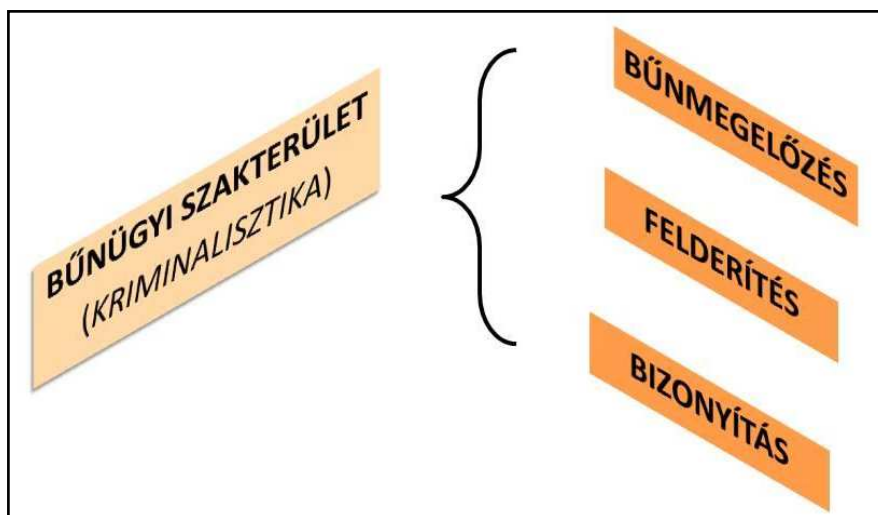
1. ábra
A nyomozóhatóságok bemutatása
(Készítette: Hevér Enikő)

Magyarország a 2010-ben történt, eddigi legnagyobb pusztítást és környezeti károkat okozó vörösiszap katasztrófa, majd a West Balkán tragédia bekövetkezése óta kiemelt figyelmet fordít a katasztrófák és veszélyhelyzetek elleni védelemre,

kiemelten a civilizációs katasztrófákra. Az ilyen események bekövetkezésekor elengedhetetlen a katasztrófavédelem szervezetének munkája, azonban emellett lényegesek még más ágazatok, így kiemelten a rendőrség tevékenységei is. Gondoljunk bele, hogy a civilizációs katasztrófák sok esetben adódhatnak egyes bűncselekmények elkövetéséből, vagy maga a kialakult helyzet következménye lehet valamely bűncselekmény létrejötte, melyért pedig a katasztrófa okozója, előidézője vonható felelősségre. A tanulmányban tehát bemutatjuk a bűnügyi szakterületet. A tevékenység ugyanis békeidőben és katasztrófaveszély időszakában is hasonlóképpen történik, hiszen az e tárgykörbe tartozó normák lényegi tartalma nem változik, azonban a tevékenység végzésének környezete igen.

A jelenlegi szabályozás értelmében (I. 1998. évi XIX. törvény) Magyarországon több nyomozóhatóság létezik (1. ábra), amelyekben közös, hogy eljárásaikat a felettes ügyész rendelkezései alapján, vagy – ahol az eljárás lefolytatása ügyészi jogkör – önállóan (saját észlelés, feljelentés) végzik.

A nyomozóhatóságok alapvető feladata a bűncselekmény és az azt elkövető személy felderítése, majd az elkövetés és az elkövető személyének, a bűncselekmény, és az elkövető közötti kapcsolatnak a bizonyítása, még katasztrófák esetén is. Ezeket a nyomozásokat nevezzük a büntetőeljárás kezdeti szakaszának, melyeket általában a közbenső eljárás, vagy más néven ügyészi szakasz, majd pedig a bírói szakasz követ.²

2. ábra
A bűnügyi szakterület alrendszerei
(Készítette: Hevér Enikő)

Az említettek szerint tehát a rendőrség általános nyomozóhatóság, ezért alapfeladata a bűncselekmények megakadályozása, felderítése, de emellett a közbiztonság, a közrend és az államhatár rendjének védelme is.³ A bűnügyi feladatok teljesítése érdekében bűnügyi nyomozóhatósági jogkört lát el, melynek keretén belül feladata a bűncselekmények megelőzése, megakadályozása és

² Hevér Enikő: A speciális nyomozó hatósági jogkör indokoltsága a Katasztrófavédelem szervezeténél. Műszaki Katonai Közlöny (az NKE online folyóirata), 2013. július, 2. Különszám, 117–119. o.

<http://hhk.uni-nke.hu/downloads/kiadvanyok/mkk.uni-nke.hu/kulonszam2013julius/eloadasokpdf/07Hever%20Eniko%202013.%2005.%2002..pdf>

³ Magyarország Alaptörvénye 46. Cikk (1) bekezdés

felderítése, a büntetőeljárásban résztvevők és az eljárást folytató hatóság tagjainak személyi védelméről való gondoskodás, illetve a megelőzésre és felderítésre irányuló ellenőrzést is végez.

A katasztrófát kiváltó vagy annak következményeiként létrejövő bűncselekmények tekintetében kiemelten fontos szerepet játszik a bűnmegelőzés, a korai felderítés, az észlelés, hiszen az adott bűncselekmény bekövetkezése sok esetben halálos áldozatokkal, sérülésekkel, hatalmas vagyoni kárral járhat. A rendőrség feladata még az életet, a testi épséget, a vagyonbiztonságot közvetlenül fenyegető vagy sértő cselekménnyel szembeni segítségnyújtás és védelem. Felvilágosítást és segítséget ad a rászorulóknak és természetesen tiszteletben tartja és védelmezi az emberi méltóságot, óvja az ember jogait. Veszélyhelyzetben ezekre a békeidővel ellentétben nagyobb szükség van, hiszen a pszichikai állapot, a hirtelen változás és kétségbeesés következtében az emberek hajlamosak a legalapvetőbb dolgokról is megfeledkezni. Ezért a folyamatos tájékoztatás bűnügyi munka, de egyben katasztrófavédelmi lakosságtájékoztatási feladat is. Amennyiben a szervezetek ezt egymással együttműködve valósítják meg, még hatékonyabb lehet.

Feladatainak ellátása során a rendőrség együttműködik az állami és a helyi önkormányzati szervekkel, a társadalmi és a gazdálkodó szervezetekkel, az állampolgárokkal és azok közösségeivel.

A rendőrség bűnügyi szakterülete alapvetően a felderítéssel, a bizonyítással, valamint a bűnmegelőzés kérdéseivel foglalkozik. Ezek összefoglaló, tudományos neve a kriminalisztika.

Bűnmegelőzés, felderítés, bizonyítás

A bűnmegelőzés a nyomozást megelőző, vagy azzal párhuzamosan zajló, folyamatos tevékenység. Katasztrófa helyzetben ez azért is kiemelt, mivel általa kiszűrhető a bekövetkezés, vagy segítségével fel tudunk készülni a hatások csökkentésére.

A bűnmegelőzés osztályszintű feladat, hiszen a rendőri munka mellett az állampolgárok figyelmére és elővigyázatosságára is szükség van a jogellenes cselekmények megelőzése érdekében. Az állampolgárok mellett természetesen más szervezetek együttműködése is fontos, jelen esetben a Katasztrófavédelemmel való közös tevékenység ellátása.

A bűnmegelőzés általános feladatai közé tartozik többek között a helyi és területi média tájékoztatása az aktuális bűnmegelőzési ajánlásokról, a lakosság tájékoztatása a bűncselekményekről, a megelőzésre vonatkozó és az áldozattá válás elkerülése érdekében adandó tanácsokról, a katasztrófákkal összefüggésbe hozható jogellenes cselekményekről és az ellenük való védekezésről.⁴

A bűnügyi szakterület másik fontos alkotórésze a felderítés, mely a bizonyítékok begyűjtését, a tényállás megállapítását jelenti a törvény adta kereteken belül. A felderítés a rendőrségi büntetőeljárások első szakaszaként is említhető, mivel általában egy büntetőügy első szakaszának tevékenységét – természetesen a hatásköri szabályoknak megfelelően – a rendőrség szervezete végzi, így mondhatjuk azt is, hogy a felderítés a büntetőeljárás legelső, kezdeti szakasza.

A felderítés kiemelt fontosságú a katasztrófavédelem érdekében lefolytatott nyomozások során is, hiszen a katasztrófa előidézőjét vagy okozóját felelősség terheli. Ennek érdekében az elkövető felkutatása ezeknél a kiemelt bűncselekményeknél elengedhetetlen az ágazatok és a társadalom megítélése

⁴ 20/2010. (OT 10.) ORFK utasítás a Rendőrség bűnmegelőzési tevékenységéről 2. c. – 41. d.

szempontjából is. Kiemelt fontosságú volt ez a feladat a már említett ajkai vörösiszap-katasztrófa bekövetkezéséért való felelősség megállapítása során, hisz a katasztrófában meghalt 10, súlyosan sérült 120 ember, pusztult, károsodott, ezért le kellett bontani 307 épületet, az élővilág kipusztult a Torna patakban, a Marcal folyóban és szennyezetté vált 1041 hektár külterület.

A bűnügyi szakterület tevékenységének harmadik részét képezi a bizonyítás, mely az igazság megismerésének eszköze. Ezt a folyamatot szaknyelven vizsgálatnak is nevezzük, mely során a beszerzett információk és adatok bizonyítékként való értékelése és maga a bizonyítási eljárás zajlik.⁵ A katasztrófa elleni védekezés szempontjából a felderítés mellett a bizonyítás, mint a büntetőeljárás kezdeti szakasza is kiemelt, hiszen egy katasztrófa, vagy veszélyhelyzet bekövetkezésekor a felderítés által meghatározott elkövető fölötti ítélethozatalhoz egyértelmű bizonyítékokkal kell rendelkezni, melyek összefüggésbe hozhatók az okozóval.

A felderítés és bizonyítás kapcsolata

A bűnügyi szakterület elemei egymással összefüggésben egységet alkotnak. A felderítés során elsődlegesen a körülmények tisztázása, az ismeretlen elkövetők személyazonosságának megállapítása a cél. Ennek érdekében szükség van olyan információk, adatok begyűjtésére, melyek ezt alátámasztják. A bizonyítás során a begyűjtött bizonyítékoknak a felhasználása, bizonyítékként való értékelése, a körülmények rekonstruálása – tehát maga a bizonyítási eljárás történik. Megállapítható tehát, hogy általában a felderítés és a bizonyítás egymást követő folyamat, a felderítés kiszolgálja a bizonyítást. Léteznek azonban olyan helyzetek vagy eljárások, ahol a bizonyítás során is folyhat felderítés, illetve fordítva.⁶

A felderítés és a bizonyítás tehát általában egymást követő tevékenységek (kivéve, ha a felderítés során titkos információgyűjtés folyik, mely megelőzi a nyomozás elrendelését). Ezeket együttesen nyomozásnak nevezzük, mely a teljesség, a törvényesség, a tárgyilagosság, a gyorsaság és a titkosság elvének⁷ betartásával arra törekszik, hogy egy cselekménynek legyen a valóságnak megfelelő megoldása. A valós okok felderítése, a tényállás tisztázás, bizonyítékok begyűjtése és alkalmazása mellett figyelmet fordít az elkövető személyének felelősségre vonására is.⁸ A nyomozás alapvetően választ keres a „mi, hol, mikor, hogyan történt?”, „ki, kivel és mit csinált?”, illetve a „miért?” kérdésekre.

A bűnmegelőzés és a nyomozás

A bűnmegelőzés és a nyomozás egymással szintén kapcsolatban állnak. Ennek oka, hogy a bűnmegelőzés körébe tartozik minden olyan tevékenység, amely a bűnözést, annak mennyiségét csökkenti, illetve az állampolgárok biztonságérzetét növeli. Célja a bűnözés csökkentésével a bűncselekmények, az ebből eredő esetleges katasztrófa számának visszaszorítása, a sértetté válás megelőzése, valamint azon okok és körülmények mérséklése, melyek magát a bűnözést, vagy a katasztrófát, a

⁵ Dr. Kovács Gyula: A büntetőperbeli bizonyítás a bűnügyi vizsgálati (nyomozati) munka tükrében. II. (átdolgozott) kiadás, Budapest, 2003. február 28. 6–24. oldal, http://5mp.eu/fajlok/kgyula/a_buntetoperbeli_bizonyitas.._www.5mp.eu_.pdf

⁶ Dr. Kovács Gyula: A büntetőperbeli bizonyítás a bűnügyi vizsgálati (nyomozati) munka tükrében. II. (átdolgozott) kiadás, Budapest, 2003. február 28. 22. oldal, http://5mp.eu/fajlok/kgyula/a_buntetoperbeli_bizonyitas.._www.5mp.eu_.pdf

⁷ Kriminálisztikai alapismeretek (Jegyzet) Budapest, 2005. Rendőrtisztviselői Főiskola 49–51. oldal, http://rtk.uni-nke.hu/downloads/tanszekek/krimcs/krimi_alapism_i.pdf

⁸ 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról 164.§ (2) bekezdés

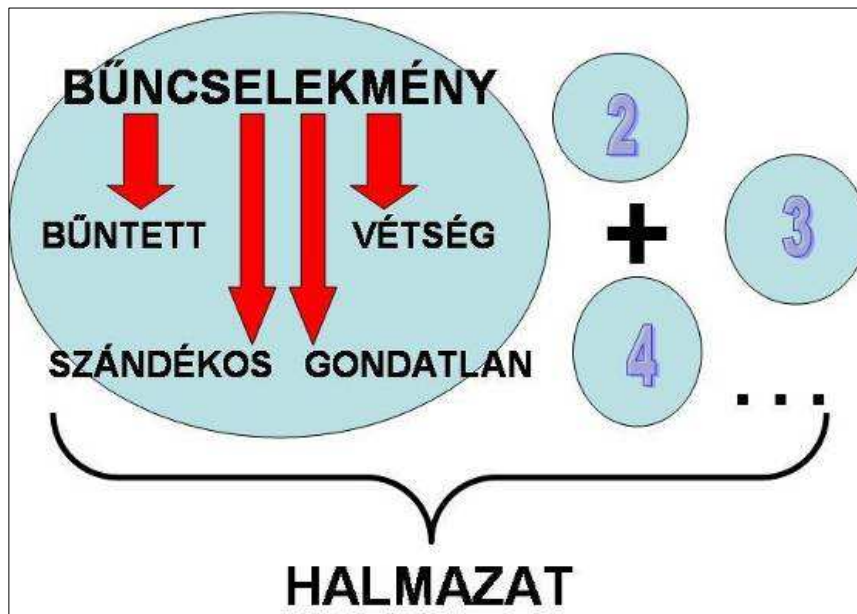
veszélyhelyzetet idézhetik elő. Tekintettel arra, hogy a nyomozás a bűncselekmények „megoldására” törekszik, így a hatékony bűnmegelőzés a nyomozások számának visszaszorítását is eredményezheti.⁹

A nyomozás

A nyomozás minden esetben feljelentés (vagy bejelentés és az alapján nyomozás elrendelése), magánindítvány előterjesztése, vagy hivatalból, a hatóság saját észlelése alapján indulhat meg. Ezt követően a nyomozati cselekmények foganatosítása zajlik (például tanúkihallgatás, szembesítés, szakértő kirendelése stb.), ezt követően pedig döntés, mely végződhet felfüggesztéssel, megszüntetéssel, vagy vád-előkészítési javaslattal, esetleg bíróság elé állítási javaslattal csatoltan való megküldéssel a nyomozást felügyelő szerv felé.

A nyomozások megkezdése előtt minden esetben először egy, már bekövetkezett cselekményt büntetőjogilag kell megítélnünk: azt, hogy egyáltalán történt-e bűncselekmény, annak gyanúja fennáll-e, vagy a bekövetkezett cselekmény bűncselekmények minősül-e. Meg kell állapítanunk továbbá, hogy a bekövetkezett esemény katasztrófának, vagy veszélyhelyzetet kiváltó állapotnak, helyzetnek felel-e meg. Ezt követi a tényállás megállapítása és esetlegesen a nyomozás elrendelése, majd olyan intézkedések megtétele, nyomozati cselekmények foganatosítására, mely által az elkövető kiléte megállapítható.¹⁰

A bűncselekmények részleteit az alábbi ábra szemlélteti:

3. ábra
A bűncselekmény magyarázata
(Készítette: Hevér Enikő)

⁹ 20/2010. (OT 10.) ORFK utasítás a Rendőrség bűnmegelőzési tevékenységéről. 15–17.

¹⁰ Hevér Enikő: A rendőri nyomozások jellemzői és definiálásának fejlődése. Szolnoki Tudományos Közlemények XVI. 264-272 o. http://www.szolnok.mtesz.hu/sztk/kulonszamok/2012/cikkek/2012-23-Hever_Eniko.pdf

A katasztrófavédelem és a bűnügyi szakterület feladatainak illeszkedése

Ahhoz, hogy a bűnügyi szakterületet bele tudjuk illeszteni a katasztrófák elleni védekezés vonalaiba és a katasztrófavédelem szervezetének hatékony együttműködői közé, fontos megvizsgálnunk a másik oldalt is. Azt, hogy mi a katasztrófavédelem, milyen területekre osztható és melyek az alapvető meghatározói. Minkét oldal bemutatását követően lehet alapos összehasonlítást végezni, analógiákat megállapítani.

A katasztrófák lehetnek természeti és civilizációs katasztrófák. A természeti katasztrófákon belül léteznek geológiai, meteorológiai, illetve biológiai katasztrófák; civilizációs katasztrófákon belül az ipari katasztrófák közé tartoznak a veszélyes hulladék keletkezésével, a veszélyes vagy radioaktív anyagok kiáramlásával, szabadba jutásával, robbanással, valamint a talajkiszáradással kapcsolatos katasztrófák, mezőgazdasági termeléssel összefüggő lehet az erdőirtás, kemizálás vagy növényzetpusztítás. A környezeti katasztrófák terén a különböző szennyezések (víz, talaj, levegő) jutnak előtérbe. A közlekedési katasztrófák közé soroljuk a közúti, vasúti, légi és vízi katasztrófákat. Megkülönböztetünk politikai okokra visszavezethető válságokat is, míg a gazdasági kategóriába soroljuk a szegénységet, vagy a bűnözést. Az egyéb csoportban kap helyett például a migráció.¹¹

A civilizációs katasztrófák sorából hazánkban főként az ipari, mezőgazdasági, környezeti és közlekedési katasztrófák előfordulása a legvalószínűbb. A civilizációs katasztrófák emberi tevékenységgel összefüggésben jöhetnek létre. A jogellenességet a társadalomra veszélyességgel tudnánk legegyszerűbben azonosítani, hiszen „... *társadalomra veszélyes cselekmény az a tevékenység vagy mulasztás, amely mások személyét vagy jogait, illetve Magyarország Alaptörvénye szerinti társadalmi, gazdasági, állami rendjét sérti vagy veszélyezteti*”.¹² Ezeknek a jogellenes cselekményeknek az elkövetését a törvény büntetni rendeli, ezért sok esetben különböző bűncselekmények törvényi tényállásaként azonosíthatjuk magát a katasztrófát vagy annak következményét. Amennyiben pedig megállapítottuk a fentieket, abban az esetben a tanulmány első részében kifejtett gondolatok a bűnügyi szakterületi tevékenységről az irányadók, melyek mellett természetesen párhuzamosan zajlik a mentés, a helyreállítás, vagy ha a bűncselekményt, mint katasztrófát még korai szakaszában azonosítottuk, abban az esetben a megelőzés is.

A fentiek eredményeként tehát katasztrófát idézhet elő például olyan szabályszegés, mellyel az elkövető személy mások életét, testi épségét vagy egészségét veszélyezteti, sérülést okoz, de katasztrófát eredményezhet az is, ha valaki közveszélyt idéz elő, vagy annak elhárítását, következményeinek enyhítését akadályozza, illetve aki közérdekű üzem vagy létfontosságú elemek működését jelentős mértékben megzavarja. Beszélhetünk még katasztrófhelyzetről abban az esetben is, ha valaki a hatóság által nem engedélyezett helyen hulladékot elhelyez, engedély nélkül vagy az engedély kereteit túllépve hulladékkezelési tevékenységet, illetve hulladékkal más jogellenes tevékenységet végez.

¹¹ Dr. Hornyacsek Júlia – Dr. Csépainé Széll Pálma – Veres Viktória: Önkormányzati vezetők felkészítése a védelmi igazgatási feladatokra. (kézikönyv) Budapest, 2010. ZMNE 432/2010 ISBN: 978-963-7060-76-2, 134–137.

¹² 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről 4.§ (2)

Megállapítható tehát, hogy a katasztrófák alapját képező cselekmények vagy annak következményei sok esetben valamiféle jogellenes cselekményhez, bűncselekményhez köthetők, hiszen az egyes eseteket olvasva sok bűncselekmény tényállási elemével találkozhatunk.¹³

A katasztrófavédelem korszerűsítése

A katasztrófavédelem „... a különböző katasztrófák elleni védekezésben azon tervezési, szervezési, összehangolási, végrehajtási, irányítási, létesítési, működtetési, tájékoztatási, riasztási, adatközlési és ellenőrzési tevékenységek összessége, amelyek a katasztrófa kialakulásának megelőzését, közvetlen veszélyek elhárítását, az előidéző okok megszüntetését, a károsító hatásuk csökkentését, a lakosság élet- és anyagi javainak védelmét, az alapvető életfeltételek biztosítását, valamint a mentés végrehajtását, továbbá a helyreállítás feltételeinek megteremtését szolgálják”.¹⁴

A katasztrófavédelem nemzeti ügy, amelyben a védekezés és a következmények felszámolása a különféle szervezetek és személyek közös munkájával válhat hatékonyá. A katasztrófák elleni védekezés rendszerszemléletileg tehát több intézmény, szervezet és személy összehangolt, közös feladata. A megelőzésben, védekezésben és helyreállításban résztvevő szervek közül megkülönböztetetten fontos, irányító szerepe a katasztrófavédelem hivatásos szervezetének van. A szervezet alaprendeltetése a lakosság élet- és vagyonbiztonságának, a nemzetgazdaság és a kritikus infrastruktúraelemek biztonságos működésének védelme, amelyek kiemelkedően fontos közbiztonsági feladatok. Tekintettel arra, hogy közbiztonsági tevékenységről beszélünk, ezért a katasztrófavédelem a feladatait rendvédelmi szervként látja el, természetesen a rendőrséggel együtt.

A katasztrófavédelem a közbiztonság része, ezért a társadalom által elvárt szerepének betöltése akkor valósulhat meg magas hatékonysággal, ha a társadalmi, gazdasági, természeti változásokhoz igazodó korrekciókat a rendszerében elvégzik, intézményrendszere biztosítja az állami szerepvállalás növelését, a szükséges fejlesztések megvalósítását. A katasztrófavédelem Magyarország területén a lakosság életének, egészségének, vagyonának biztonságát, egyben az ország működőképességének fenntartását tartja szem előtt. A szervezet, intézkedési és feladatrendszer részletes szabályozását, rendszerváltozás léptékű megújítását a 2012. január 1-jén hatályba lépett, a *katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról* szóló 2011. évi CXXVIII. törvény (a továbbiakban: Kat. tv.), valamint az annak végrehajtásáról szóló 234/2011. (XI. 10.) Kormányrendelet adja.

A változtatások főbb pillérei a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védelem fokozása új, egységes iparbiztonsági szervezet létrehozásával, a lakosság biztonságának erősítése a katasztrófavédelmi igazgatási rendszer átalakításával, a polgári védelem átalakítása, szerepének növelése, a polgári védelmi szervezetek alkalmazásának fejlesztése, új, állami tűzoltóság szervezése az egységes katasztrófavédelmen belül és a hatékonyság növelése a

¹³ Hevér Enikő: A civilizációs katasztrófákat követően, a helyreállítás során végzett felelősségmegállapítás. Magyar Rendészet XII. évfolyam 2012/4. szám, ISSN 1586-2895 196–199. o.

¹⁴ 2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról 3. § 8. pont

finanszírozással, logisztikával összefüggő változtatásokkal.¹⁵

Hatáskörök, analógiák

A katasztrófavédelmi alapfeladatok elhatárolása és azok csoportosítása érdekében a szervezet rendelkezik iparbiztonsági, tűzvédelmi és polgári védelmi hatósági hatáskörökkel. Tehát előír, engedélyez, tilt, korlátoz, ellenőriz és szankciókat alkalmaz a három szakterületen.¹⁶

Az új Kat. tv. 25. pontjában a polgári védelem katasztrófavédelemmel kapcsolatos feladatait veszi sorba. Ezek magukba foglalják azokat a teendőket is, melyek megvalósítják a lakosságvédelmet. Ezek összessége az életet és a létfenntartáshoz szükséges anyagi javakat veszélyeztető hatások elhárítását és ennek érdekében szükséges szervezési és felkészítő munkát, valamint a mindezt megalapozó tervezést jelenti.

A Kat. tv. 52.§ a) pontjában megfogalmazott feladatnak (a lakosság felkészítése) – véleményünk szerint – egyik legfontosabb eleme a képzések, gyakorlatok szervezése úgy a szervezeten belül, mint más külső együttműködők bevonásával.

A katasztrófavédelmi és rendőrségi szervezeti és eljárásrendi analógiák kutatása során a katasztrófavédelem lakosságvédelmi felkészítési része azonosítható a rendőrségi bűnügyi szakterület bűnmegelőzésével, hiszen mindkettő az életet és anyagi javakat veszélyeztető hatások elleni felkészülést is jelenti. A bűnügyi felkészítés magában foglalja azokra a cselekményekre való felhívást, melyek betartásával különböző jogellenes cselekmények megelőzhetők. A katasztrófavédelmi lakossági felkészítés pedig a jogellenes cselekmények elleni védekezést is magában foglalja. Példaként említhető egy lakott területen belül elhelyezkedő vasúti és közúti átkelőhely kereszteződésénél vonatbalesetből adódóan veszélyes anyag kiszabadulásából, jelenlétéből kialakuló veszélyhelyzet lehetősége. A veszélyek lehetséges következményeinek korlátozása érdekében a környező házak lakói mind a katasztrófavédelmi, mind pedig a bűnmegelőzési feladatokon belül felvilágosítást kaphatnak egy bekövetkező baleset kockázatairól, a bekövetkezéskor szükséges intézkedésekről és az egészet megelőző feltételekről, a közlekedési szabályok betartásáról is.

A katasztrófavédelemmel kapcsolatos polgári védelmi feladatok hozzájárulnak a közbiztonság hatékonyságának növeléséhez, ami pedig alapvetően rendőrségi alaptevékenységeként nyert megfogalmazást. A közbiztonság hatékonyságához való hozzájárulás a katasztrófavédelem polgári védelmi alrendszerének szempontjából a felkészült hivatásos, köteles vagy önkéntes polgári védelmi szervezet munkájával, a lakosság irányadó magatartási szabályok ismeretével mérhető, ami tehát analógiaként értelmezhető a rendőrségi bűnügyi szakterületen a bűnmegelőzési eredményességgel. Párhuzamot vonhatunk abban is, hogy a közbiztonság katasztrófaveszély vagy veszélyhelyzet alkalmával is növelhető, ha katasztrófavédelmi – azon belül polgári védelmi, illetve bűnügyi szempontból is – felkészült eredményes munkát végeznek egyrészt a katasztrófavédelemben közreműködők (akik körét egyértelműen határozza meg a Kat. tv. 2 § (1) bekezdése), illetve rendőrség erői. Mindezek eredményezik lakosság életkörülményei, anyagi

¹⁵ Muhoray Árpád: A 2001-es beregi árvíz tízedik évfordulóján túl. Belügyi Szemle, 2012/9. szám, pp.107–123., p. 118. o.

Továbbá Muhoray Árpád: A katasztrófavédelem aktuális feladatai. Hadtudomány, 2012. évi elektronikus lapszám (http://mhtt.eu/hadtudomany/2012/2012_elektronikus/2012_e.html) 3–4. o.

¹⁶ http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=szervezet_bemutatkozas (2013. 12. 12.)

javai biztonságának megőrzését, vagy fokozását és a nemzetgazdaság biztonságosabb működése feltételrendszerének garantálását is.

Egy másik analógia bizonyítható a katasztrófavédelmi és a rendőrségi feladatokban a kockázatértékelés területén. A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény (Kat. tv) az említett polgári védelmi feladatok sorában az egyik legfontosabb a hazai települések kockázatértékelésen alapuló veszélyeztetettségének felmérése. Ez alapján történik meg a települések katasztrófavédelmi osztályokba sorolása veszélyeztető hatások és az elégséges védelmi szint követelményei számbavételével.

A veszélyeztető hatások és bekövetkezési gyakoriságuk mátrixa alapján a települések három kategóriába sorolhatók. Az I., a II., és a III. kategóriákba sorolt településeknél az elégséges védelmi szint a riasztás, a lakosságvédelem módszere, a felkészítés, a védekezés követelményei, szigora és az induló katasztrófavédelmi készletek mennyisége és lépcsőzése által biztosítható, azaz megkövetelt. Fontos tehát a helyes katasztrófavédelmi osztályba sorolás, a lakosság sebezhetőségére összpontosító veszély-elhárítási tervezés aktuálissá tétele, naprakészen tartása. A reagálás terén legfontosabb az önkéntes és köteles polgári védelmi szervezetek létrehozása, felszerelése és begyakoroltatása, mely során kiemelt szempont, hogy ezek az egységek a veszélyhelyzeti szintet el nem érő feladatokban is képesek legyenek részt venni.¹⁷

A bűnügyi szakterület számára is nélkülözhetetlen lehet a kockázatértékelés, hiszen ez alapján felállítható lenne az adott településre veszély esetén vezényelt erők létszáma, tevékenységi köre. A kategóriába sorolás nemcsak a katasztrófák elleni védekezést segíti, hanem támpont lehet a bűnügyileg veszélyeztetett területek kialakításában, mivel minél nagyobb kockázatot hordoz egy terület vagy település, annál több jogellenes cselekmény kialakulását vonhatja maga után, vagy épp ezekből a társadalomra veszélyes eseményekből idézhető elő a veszélyhelyzet, vagy a katasztrófa.

A tűzoltósági szakterület egyik célja, hogy a megelőzés területén a jogszabályok segítségével a valós élet valós problémáira nyújtson megfelelő megoldási lehetőségeket, a tűzvédelmi szabályok következetes betartásával és betarttatásával védje az állampolgárokat, szükség szerint alkalmazzon hatékony szankciórendszert, amennyiben állampolgárok, intézmények jogellenes cselekményt hajtanának végre. Ezek tartalma szintén hasonló a bűnmegelőzés területéhez, hiszen ha a tűzmegelőzési tevékenységgel akár jogellenes cselekmény bekövetkezése is megelőzhető, és az egyben a bűnügyi szakterületben helyet foglaló bűnmegelőzésnek is minősíthető egyben.

A másik tűzoltósági szakterületnek: a mentő tűzvédelemnek fontos feladata, hogy megteremtse a tüzek oltásakor a hatékony beavatkozás feltételeit, eredményesen közreműködjön a műszaki mentést igénylő eseteknél, egyben szolgálja a beavatkozó állomány biztonságát is a tűzoltói események során. A vizsgált analógiákban a tűzoltósági beavatkozásokkal a rendőrségi bűnügyi tevékenységnél a konkrét nyomozati cselekmények végzése tekinthető azonos vonásokkal jellemezhető szakfeladatnak.

A tűzmegelőzés és a tűzoltósági beavatkozás bűnügyi szempontból is jelentős, mivel a tüzesetek tűzvizsgálatai során számtalanszor állapítható meg szándékosság, ami például a rongálás bűncselekmény feltétele. Így a

¹⁷ http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=polgarivedelem_index

katasztrófavédelem egységeinek tüzeseteknél történő feladatellátása egyben egy bűnügyi helyszínen végzett bűnügyi részfeladat is lehet. A tűzvizsgálatok lefolytatásakor és a beavatkozások elemzése során tehát precíz, minden részletre kiterjedő, a megelőzés és beavatkozás területén, illetve egyes esetekben a büntetőeljárások lefolytatásakor is használható következtetések levonására alkalmas munkát kell végezni.¹⁸ Az együttműködés tehát a tüzeseteknél mindennapos lehet, hiszen a tűzoltási és tűzvizsgálati feladatok gyakran bizonyító erejűek a nyomozásoknál.

A Kat. tv. alapján a katasztrófavédelem harmadik fontos ágazata jelentős hatósági jogkörökkel az iparbiztonság, melynek hatásköre országos, területi és helyi szinten négy szakterületre terjed ki. Ezek a veszélyes felső és alsó küszöbértékű üzemek felügyelete, a veszélyes áruk szállításának ellenőrzése, a kritikus infrastruktúrák védelme, valamint a nukleárisbaleset-elhárítás szakterülete. A veszélyes üzemekkel kapcsolatos feladatok kiterjednek többek között a küszöbérték alatti üzemekre, a kiemelten kezelendő létesítményekre, veszélyesáru-szállítás létesítményeire, valamint a kritikus infrastruktúrák védelmével kapcsolatos és a nukleárisbaleset-elhárítással összefüggő feladatokra is.¹⁹

A veszélyes üzemek felügyelete a katasztrófavédelem iparbiztonsági tevékenységén túl fontos bűnügyi tevékenység is, hiszen a veszélyes ipari üzem azonosításáról, a benne folyó veszélyes tevékenység végzéséről való ismeret a rendőrségnek is fontos információ. Ennek oka bűnügyi szemmel nézve nagyon egyszerű, hiszen a veszélyes anyagokkal vagy tevékenységgel való visszaélés, azok jogellenes felhasználása, vagy engedély nélküli tartása is bűncselekményeket valósíthat meg. Ennek kiszűrése céljából a bűnügyi munkát végző szervezeteknek is pontos nyilvántartást célszerű vezetniük a területükön található ilyen üzemekről.

Mindezek mellett beszélhetünk még a veszélyes anyagok szállításával kapcsolatos balesetekről, hiszen a szállítás során bármilyen (közúti, vasúti, légi, vízi) közlekedés során akadhatnak olyan esetek, melyekkel számolnunk kell. Ilyenek a balesetek is, ezért a veszélyének azonosítása és kockázatuk elemzése a katasztrófavédelmi okok mellett bűnügyi szempontból is szükségesek mind a megelőzés, a hatáscsökkentés, a káros hatások értékelése vagy a dominóhatás szempontjából.²⁰

Bűnügyi és katasztrófavédelmi együttműködés a gyakorlatban

Az esemény észlelése, jelentése

Egy bűncselekmény vagy egy civilizációs katasztrófa észlelése több módon történhet. Az első, ha a hatóság saját maga fedezi fel és megteszi a szükséges intézkedéseket. Ebben az esetben az illetékes mentőerők riasztása is megtörténik az észrevétel jelentésekor. A második eset, ha azt valaki bejelenti (vagy az esemény észlelésekor annak elkövetőjét feljelenti), mely egyenesen a katasztrófavédelem, vagy a rendőrség központi ügyelete felé történik.

¹⁸ http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=tuzvedelem_index

¹⁹ http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=iparbiztonsag_index

²⁰ Dr. Vass Gyula t. ezredes: Veszélyes üzemek ellenőrzése Magyarországon. Biztonságtechnika 2013, továbbképző szeminárium 3. dia,
http://www.biztonsagtechnika.mke.org.hu/eloadasok/Vass_Gy.pdf

A jelenleg kialakítás alatt lévő Tevékenység-irányítási Központok létrehozása is a két szervezet közötti együttműködést segíti elő. Ennek lényege, hogy az eddigi 107-es és a 105-ös segélyhívó számokat a jövőben megszüntetik és helyettük egységesen a 112-es segélyhívó üzemel majd, mely számon a rendőrség és a katasztrófavédelem közösen ellátott ügyeleti rendszerrel segíti egymás munkáját és a megfelelő szerv helyszínre jutását, a helyszíni munkát és a kiértékeléseket. Ennek megvalósítása jelenleg Magyarországon folyamatban van. Az észlelést, jelzést követően tehát a közös szolgálatot teljesítő rendőrségi és katasztrófavédelmi ügyeletes hatékonyabban tudja az irányítói, bevetés irányítói feladatait végrehajtani.

A helyszín biztosítása

Mind a bűncselekmények, mind pedig a civilizációs katasztrófák helyszínén nagyon fontos a helyszínbiztosítás, hiszen ez a helyszín eredetben való megtartását, és a nyomok megőrzését jelenti. Egy helyszín biztosítását nem csak az ott lévő rendőr, hanem például a tűzoltó is elvégezheti, hiszen a tűz eloltását követően a tűzvizsgálathoz is meg kell őrizni a megmaradt területet.

A helyszín biztosításával gyakran együtt járhat a személyek kimenekítése, kitelepítése vagy a terület kiürítése, melyek az életmentés lépései, de szükség lehet ezekre akkor is, ha a helyszín megóvása másként nem biztosítható. Az említett feladatok, melyeket a helyszínen a katasztrófavédelem és a rendőrség közösen hajt végre, olykor meg is előzhetik a helyszínbiztosítást.

A helyszínbiztosítás feladata még a hátrahagyott javak védelme, mely nemcsak a biztosítás, hanem a vagyonmegőrzés szempontjából is szükséges. Bizonyos tekintetben ez részben átfedi a Kat. Tv. 52.§-ában rögzített polgári védelmi feladatok sorában a g) pontban nevesített gondoskodást a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak és a kritikus infrastruktúrák védelméről.

A bűnügyi helyszínelés

A helyszín biztosítását általában az ún. bűnügyi helyszínelés követi. Ezt a nyomozati cselekményt külön a büntetőeljárás témaköre nem fogalmazza meg, szemleként említi, azonban a gyakorlatban acélból, hogy az elkövetés körülményeit vagy következményeit rekonstruálni tudjuk a bíróság számára, szükség van a szemlét a helyszínen lefolytatni. Ezt nevezzük helyszíni szemlének, mely során nyomkutatás, nyomrögzítés történik. Ezzel párhuzamosan (például egy tűzesemény vizsgálatánál) a katasztrófavédelem is helyszíni szemlét tarthat. A közösen végzett helyszínbiztosítás tehát mindkét szervezet érdeke saját szakterületi munkájának elősegítése céljából. A közösen végzett helyszínelés pedig pontosabb és alaposabb munkát eredményezhet, illetve egymás eljárását is segítheti a későbbiek folyamán.

Lehetnek olyan esetek is (például egy bizonyos veszélyes anyag szabadba jutása), amikor is a helyszínelés során, annak széleskörű elvégzéséhez szükség van szaktanácsadók, vagy szakértők bevonására. Akadhatnak olyan helyszínek, ahol a szakértők, szaktanácsadók kiérkezése késedelemmel járhat, ilyen esetekben egy katasztrófavédelmi szakember, a tűzoltás-vezető, vagy a területi szervek állományában lévő katasztrófavédelmi mobil laboratóriumok szaktudására alapozva történhet a helyszíni szemle. Ezek a szakemberek el tudják határolni a veszélyes anyaggal érintett területet, meg tudják mondani annak további várható hatásait, vagy akár tanácsal, esetleg védő felszereléssel tudják ellátni a helyszínelést végző rendőröket. Az ilyen esetekben igénybe vett szakértők vagy szaktanácsadók véleménye a későbbiekben egy nyomozás során is hasznos lehet, hiszen aki a helyszínen jelen volt és elsődleges szaktanácsot vagy szakvéleményt adott, az a

későbbiekben is átláthatóbban, nagyobb bizonyítóerővel rendelkező módon tudja segíteni közreműködésével a büntetőeljárás lefolytatását is.

A helyszíneléskor – főként, ha katasztrófáról beszélünk – sok esetben elengedhetetlen a helyszíni- és a halottszemlék megtartása, amelyeket követően a holttestek kimentése, összegyűjtése vagy kijelölt helyre szállítása is a szervezetek közötti együttműködést igényelhet.

A kihallgatások

A helyszínen vagy később a nyomozás során tanúkihallgatások foganatosítása szükséges a pontos felderítéshez és a bizonyításhoz is. Tanúként kihallgatni egy büntetőeljárásban azt lehet, aki a cselekményről információval rendelkezik. Ilyenek lehetnek a bűncselekmény, vagy a civilizációs katasztrófa sértettje, sértettjei vagy egyéb személyek, akik látták a cselekményt, esetleg akik a mentés során különféle feladatokat hajtottak végre. Ezek között lehet rendőr, tűzoltó, egyéb mentő személy, akik vallomása az ügyben döntő lehet. A tűzoltó tud nyilatkozni például egy veszélyes anyag jellemzőjéről, hatásáról, vagy a mentőszervezet dolgozója a helyszínen nyilatkozni tud egy sérülés gyógyításának várható tartamáról, annak jellegéről is. Az ő kihallgatásuk a helyszínen főként a tényállás teljes körű felderítéséhez, megállapításához, később a nyomozás során pedig a bizonyításhoz lehet szükséges.

Előfordulhat olyan eset is, amikor a kihallgatásokon kívül más nyomozati cselekmények foganatosítása válhat fontossá. Ilyenek például a kényszerintézkedések végrehajtása, melyek során például egy lezárt gépjármű motozásának megtartásához a helyszínen a katasztrófavédelem rendelkezik annak kinyitására megfelelő eszközökkel, így ennek foganatosítása ismét a bűnügyi szakterület és a Katasztrófavédelem együttműködését eredményezheti.

Adatgyűjtés

Az adatgyűjtések és tanúkatatások végrehajtása szintén nagyon fontos feladat mind bűncselekmények, mind pedig civilizációs katasztrófák bekövetkezésénél. Erre akkor lehet szükség, amikor a tényállás felderítése megkívánja, tehát szükséges a történetek megállapítása. Ekkor a helyszín közelében lévő személyek megkérdezése, térfelügyelő kamerák felvételeinek megtekintése történhet, mely adatok mindkét szervezet munkáját nagymértékben előre tudják lendíteni. A személyek között az, aki érdemben nyilatkozni tud egy adott cselekményről, az eljárás során az tanúként is meghallgatható.

Adatot gyűjteni tehát nemcsak a saját feladatok végrehajtása érdekében, hanem a kölcsönös segítségnyújtás alapján mindkét szervezet erői tudnak. A katasztrófavédelem szempontjából, a már említett tűzvizsgálat során is kiemelkedő fontossággal bírhatnak a beszerzett adatok. Általában azoknál a tüzeseteknél, ahol a helyszínen nem állapítható meg a szándékos vagy gondatlan elkövetés, a rendőrség nem bűncselekmény miatt indít büntetőeljárást, hanem közigazgatási eljárás keretén belül folytat vizsgálatot. Ennek során elsődleges szempont a katasztrófavédelem tűzvizsgálatának eredménye és az annak során keletkezett iratok beszerzése. Amennyiben a tűzvizsgálat során szándékosság állapítható meg, akkor nyomozás elrendelésére kerül sor. Az adatgyűjtés tehát önmagában nemcsak a helyszínen vagy annak közelében szerzett információk megszerzésére irányuló tevékenység, hanem az egymás eljárásai során keletkezett iratok vagy eredmények rendelkezésre bocsátása is egyben.

Veszélyes anyagok szállításával kapcsolatos intézkedések

A közös intézkedések során és a hatékony együttműködés vizsgálatánál szükségesnek tartjuk megemlíteni a veszélyes anyagokkal kapcsolatban folytatott tevékenységeket is. A civilizációs katasztrófák tekintetében főként a közlekedési balesetek azok, amelyek egyszerre válhatnak ki katasztrófát, idézhetnek elő veszélyhelyzetet, illetve adódhatnak bűncselekményekből is. Az ilyen helyszíneken is fontos az együttműködés garantálása, hiszen a roncsolódott járművek mozdítására a katasztrófavédelem tűzoltó egységei rendelkeznek alkalmas technikai eszközökkel, a bizonyításra pedig a rendőrség jogosult. A mentésnél elengedhetetlen a közös tevékenység, főként, ha a balesetek során veszélyes anyagokkal is számolnunk kell. Korábban már említettük a speciális szaktudás jelentőségét, hiszen a katasztrófavédelem szakembere állapíthatja meg pontosan a veszélyes anyag jellegét, eredetét, ellene való védekezést, vagy a lezárás határait, az anyag terjedési területét.

Az ilyen jellegű cselekmények – amennyiben bűncselekményt valósítanak meg, – büntetőeljárást vonnak maguk után és az eljárásuk során az előzőekben írt módon akár tanúkihallgatás vagy a tényállás felderítése érdekében a szakemberek is igénybe vehetők, kihallgathatók. Tapasztalataikra és szaktudásukra építve a bizonyítás egyszerűbb.

* * *

Magyarországon jelenleg összesen négyféle nyomozó hatóság létezik, melyek feladata értelemszerűen a nyomozások lefolytatása. Ezek lehetnek a rendőrség (általános nyomozó hatóság), a Nemzeti Adó- és Vámhivatal (speciális nyomozó hatóság), külföldön lévő hajó vagy polgári légi jármű parancsnoka, továbbá az ügyész. A nyomozás a bűnügyi munka egy részét jelenti. A bűnügyi szakterület részletei a bűnmegelőzés, a felderítés és a bizonyítás. A felderítés és a bizonyítás egymással egységben, közösen alkotják a nyomozás fogalmát és folyamatát. A bűnmegelőzés és a nyomozás is kölcsönhatásban áll egymással, hiszen a bűnmegelőzési tevékenység egy nyomozást megelőzően és azzal párhuzamosan is folyhat.

A jelen írásban érintettük a bűncselekmények legfontosabb kategorizálást azzal, hogy bemutattuk a vétség és a büntetési fogalmait; vizsgáltuk a szándékos és a gondatlan elkövetést, illetve bemutattuk a bűnhalmazat jelentőségét. A civilizációs katasztrófákat illetően rögzítettük, hogy azok kialakulása emberi tevékenységgel (ismeretek hiánya, figyelmetlenség okozta hibák, mulasztások, helytelen beavatkozások, egyéb jogellenes cselekmények stb.) hozható összefüggésbe.

Idéztük a katasztrófavédelem jogszabályi háttérét és röviden bemutattuk három alapvető szakterületét (ti. a polgári védelmet, a tűzoltóságot és az iparbiztonsági szakterületet). A felsorolt ágazatok katasztrófavédelmi szakmai tartalmát, illetve azokat a tanulmányban bűnügyi vonatkozásban is vizsgálatuk.

Végezetül bemutattuk a főbb bűnügyi tevékenységeken át a gyakorlatban végzett együttműködést a két szervezet között. Ennek során jellemeztük egy esemény vizsgálatának együttesen kialakítható megkezdését, a helyszín biztosításának és magának a helyszínelésnek, vagy az adatgyűjtésnek közös lehetőségeit.

A tanulmány célja volt annak vizsgálata, hogy a katasztrófavédelem ágazatai és a rendőrség bűnügyi szakterületének tevékenységei között milyen egymásra

utaltság, egymásra épültség jellemző, illetve milyen analógiák állíthatók a részterületek összevetése által a közbiztonság érdekében. E téren hasonló jellegű a lakosságfelkészítés és a bűnügyi felkészítés, a veszélyeztetettségi és a bűnügyi kockázatelemzés, a tűzmegeelőzés, bűnmegeelőzés, a tűzoltói beavatkozás és a nyomozati cselekmények végzése, melyek sora tovább növelhető lenne, ám a dolgozat terjedelme ennek most határt szab. Bemutattuk, hogy a nyomozás során milyen jelentőséggel bír egymás tevékenységének, szakértelmének igénybevétele.

*

A katasztrófavédelem és a rendőrség együttműködése tehát olyan tevékenység, amellyel a két szervezet részt vállal a közös célok elérésében. Ez pedig megnöveli összehangolt munkájuk eredményességét a közbiztonság javításában, az együttműködő szervezetek eljárásrendjeiben.